

Архітектура європейської безпеки в ХХІ столітті

**Задоя
Анатолій Олександрович,**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля. Має багаторічний досвід викладацької та дослідницької роботи в університетах України та Європи. Автор більше 300 наукових робіт. Заслужений працівник народної освіти України.

**Федулова
Світлана Олександрівна,**

доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля. Досвідчений викладач і науковець. Керівник та учасник багатьох міжнародних проєктів Erasmus+. Автор більше 190 наукових робіт.

ANU

Alfred Nobel
University

duan.edu.ua

АРХІТЕКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В ХХІ СТОЛІТТІ

**За загальною редакцією
А.О. Задой та С.О. Федулової**

Дніпро, 2026

Рецензенти:

О.І. Лайко,

*доктор економічних наук, професор, заступник директора з
наукової роботи ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних
досліджень НАН України»*

В.Я. Швець,

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту Національного ТУ «Дніпровська політехніка»*

С.В. Філіппова,

*доктор економічних наук, професор, директор Інституту
економіки та менеджменту Національного університету «Одеська
політехніка»*

А 26 Архітектура європейської безпеки в ХХІ столітті:
Монографія [Електронне видання]. За загальною редакцією
проф. А.О. Задоя та С.О. Федулової. Дніпро: Університет імені
Альфреда Нобеля, 2026. 593 с.
<https://doi.org/10.32342/eurosec/9789664346181>

Монографія поєднує теоретико-методологічний, аналітичний і прикладний рівні дослідження. Вона пропонує цілісне бачення архітектури глобальної безпеки, де інтегруються економічні, екологічні, енергетичні, цифрові та соціальні виміри. У центрі уваги – Україна як активний суб'єкт формування нового безпекового порядку Європи, що ґрунтується на принципах стійкості, партнерства, інноваційності та взаємної відповідальності.

Результати дослідження носять міждисциплінарний характер та будуть корисні усім тим, хто цікавиться перспективами побудови нової архітектури європейської безпеки.

ISBN 978-966-434-618-1

Монографія підготовлена у рамках реалізації міжнародного проєкту «Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та наукових дослідженнях» № 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

ISBN 978-966-434-618-1

© А.О. Задоя, С.О. Федулова, 2026
© Університет імені Альфреда Нобеля, 2026

Зміст

<i>Передмова</i>	6
<i>Вступ</i>	8
Розділ 1. Загальні засади побудови нової системи глобальної безпеки	11
<i>Глава 1.</i> Сучасна архітектоніка глобальної безпеки: які конструктивні елементи потребують заміни	12
<i>Глава 2.</i> Глобальна безпека у світі змін під впливом чинників розвитку та новітніх загроз	30
<i>Глава 3.</i> Геополітична рецесія та шлях до нової системи глобальної безпеки	51
<i>Глава 4.</i> Безпека транскордонних територій в умовах розвитку єврорегіонального співробітництва	68
<i>Глава 5.</i> Глобальні бізнес-ризики та напрями їх мінімізації	93
<i>Глава 6.</i> Стратегічні аспекти управління енергетичною та екологічною безпекою	111
Розділ 2. Діалектика глобальної, регіональної та національної безпеки	133
<i>Глава 7.</i> Глобальні проблеми сучасності і європейська безпека	134
<i>Глава 8.</i> Безпекові виклики XXI століття: гармонізація глобальних та національних інтересів	162
<i>Глава 9.</i> Формування моделі сталого розвитку держави для забезпечення національної безпеки	183
<i>Глава 10.</i> Узгодження безпекових дій у Європі на основі спільних уявлень про економічну конкуренцію та логістику	210
<i>Глава 11.</i> Вклад України у кадрову безпеку та скорочення диспропорцій на ринку праці Європи	231
Розділ 3. Економічна безпека Європи та її складові	247
<i>Глава 12.</i> Економічна безпека як інституційна передумова інноваційного розвитку суспільства	248
<i>Глава 13.</i> Спільна зовнішня та безпекова політика Європейського Союзу (CFSP): виклики та перспективи для України	265

Глава 14. Формування регіональної політики згуртованості публічного управління з урахуванням регламентів ЄС: адаптація до викликів безпеки та повоєнне відновлення	280
Глава 15. Економічна безпека Європи в епоху штучного інтелекту та цифрової трансформації	299
Глава 16. Інтелектуальні системи для нагляду та управління безпекою праці в Європейських країнах	315
Глава 17. Корпоративне управління в контексті викликів європейської безпеки	333
Розділ 4. Європейська безпека та Україна	349
Глава 18. Україна як ключовий чинник європейської безпеки: геополітичні та економічні аспекти	350
Глава 19. Конкурентоспроможність корпоративних об'єднань підприємств у системі транскордонної інтеграції України до ЄС	367
Глава 20. Європейська безпека та Україна: роль міжнародних організацій у фінансовій стабільності	382
Глава 21. Інвестиційний кейс повоєнного відновлення України: транскордонні водневі кластери, ніаршоринг, інноваційне оподаткування	401
Розділ 5. Цифрова трансформація глобальної безпеки	417
Глава 22. Вплив цифровізації на конкурентоспроможність українського бізнесу на ринку ЄС: виклики та можливості	418
Глава 23. Врахування впливу ризиків діджиталізації на формування кадрового потенціалу підприємств регіону у стратегіях управління їх розвитком	443
Глава 24. Digital-менеджмент у забезпеченні економічної безпеки організацій в умовах домінування Big Tech	462
Глава 25. Екологічна та цифрова трансформація як інструменти зміцнення глобальної економічної безпеки: стратегічні цілі та результати Європейського Союзу	482
Розділ 6. Інтеграція України у європейський економічний та політико-правовий простір	503

Глава 26. Методологічні підходи до підвищення ефективності інтеграційних процесів у економічний та політико-правовий простір ЄС	504
Глава 27. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток судочинства в Україні	521
Глава 28. Роль України у трансформації європейського безпекового порядку: від партнерства до повноправного членства	541
Глава 29. Трансформація економічного простору на деокупованих територіях в контексті інтеграції України в ЄС	566
Автори	588

Передмова

Сучасні геополітичні та геоекономічні процеси засвідчують фундаментальні зсуви у світовому порядку, переконливо демонструючи посилення безпекових факторів як одних з ключових, що справляють вплив на формування національних політико-правових та економічних стратегій. Вразливості сучасного міжнародного правопорядку провокуються непослідовними, а часом свідомими діями країн, що займають лідерські позиції у світовій торгівлі, мають значний потенціал у військовій сфері та впливову політичну силу у відносинах з іншими державами.

Військова агресія проти України, яка дотепер триває, надсилає потужний сигнал міжнародним організаціям та наддержавним об'єднанням про те, що міжнародні безпекові запобіжники є малоефективними, і у зв'язку з цим у порядку денному побудови архітектури безпеки з'являються питання активізації інвестування в оборонні технології та поглиблення кооперації між країнами у різних сферах їх спільних інтересів. Особливо це важливо для посилення військових спроможностей та підвищення ефективності фінансово-економічного забезпечення співпраці Європейського Союзу та України на засадах стратегічного прогнозування та формування адаптивного правового регулювання.

Європейський Союз визнає Україну частиною європейської безпекової архітектури, що проголошено у Білій книзі з європейської оборони – Готовність 2030. Пріоритетними для посилення оборонних можливостей ЄС визнаються заходи, здатні інтегрувати оборонну промисловість України до Європейської оборонної технологічної та промислової бази.

Вказане слід розглядати у контексті значно більш широких за змістом процесів з євроінтеграції, що мають за мету наблизити національну правову систему до права Європейського Союзу. Збереження фундаментальних цінностей, на яких засновано Європейський Союз, одночасно стає ідеологічною основою реформування національного механізму державного управління, структурних змін в економіці та побудови громадянського суспільства. Впровадження реформ у стійкий та сталий спосіб, спираючись на принципи ЄС у сфері правотворчої діяльності, вже сьогодні закладає

надійне підґрунтя для запобігання ризикам та мінімізації їх негативних наслідків.

Грунтовна оцінка сучасним перетворенням у політико-правовій та економічній системах України, що міститься у цій колективній монографії, особливо з урахуванням євроінтеграційних пріоритетів, формує комплексну візію подальших перспектив інтеграції Української держави у архітектуру європейської безпеки.

Володимир УСТИМЕНКО,

член-кореспондент НАН України,

член-кореспондент НАПрН України,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

директор Державної установи

«Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»

Вступ

У XXI столітті світова система безпеки зазнає фундаментальної трансформації, що зумовлена поєднанням класичних геополітичних викликів і новітніх загроз, серед яких – гібридні конфлікти, кібератаки, енергетичні шоки, пандемії, екологічні кризи та структурні деформації глобальної економіки. Класичні уявлення про безпеку як про військово-політичну стабільність більше не відповідають новим реаліям. Сьогодні безпека стає багатовимірним явищем, що охоплює політичний, економічний, соціальний, інформаційний, енергетичний, екологічний та цифровий виміри. Водночас система міжнародних інститутів, створена після Другої світової війни, дедалі менше здатна ефективно реагувати на швидкоплинні глобальні зміни.

Монографія, яку пропонує авторський колектив, присвячена всебічному аналізу сучасної архітектури глобальної безпеки та пошуку теоретико-методологічних і практичних засад побудови її оновленої моделі. Метою дослідження є обґрунтування нової системи глобальної безпеки взагалі та європейської, зокрема, адаптованої до умов багатополярного світу, цифрової трансформації та зростаючої взаємозалежності держав, регіонів і корпорацій.

Перший розділ розкриває загальні засади побудови нової системи глобальної безпеки. У ньому визначено ключові структурні елементи сучасної системи, що втратили ефективність, і запропоновано концептуальні напрями їх оновлення. Аналізується феномен геополітичної рецесії – поступового зниження впливу традиційних центрів сили, що створює передумови для формування поліцентричного світу. Окрему увагу приділено питанням євро регіонального співробітництва, транскордонної безпеки, енергетичної та екологічної стабільності, а також глобальним бізнес-ризикам, які формують нові підходи до управління міжнародними корпораціями.

Другий розділ присвячено діалектиці взаємозв'язку глобальної, регіональної та національної безпеки. У ньому аналізуються напрями гармонізації глобальних і національних інтересів у контексті безпекових викликів XXI століття, роль європейської безпеки як складової системи глобального порядку, а також проблеми формування національної моделі сталого розвитку. Значне місце відведено тематиці кадрової безпеки, скорочення диспропорцій на ринку праці ЄС і внеску України у формування європейського трудового потенціалу.

Третій розділ розкриває економічну безпеку Європи та її складові, розглядаючи її як інституційну передумову інноваційного розвитку та цифрової інтеграції. Автори аналізують механізми Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (CFSP), формування політики згуртованості публічного управління, адаптацію до викликів безпеки в умовах повоєнного відновлення, а також вплив штучного інтелекту, цифровізації та корпоративного управління на стійкість європейської економіки.

Четвертий розділ має прикладний характер і зосереджується на ролі України в європейській безпековій архітектурі. Розглядається потенціал України як ключового гравця в системі європейської безпеки, її участь у трансформації ринку праці, транскордонній інтеграції, фінансовій стабільності та розвитку інноваційних секторів економіки. Особливу увагу приділено інвестиційним кейсам повоєнного відновлення, зокрема створенню транскордонних водневих кластерів і розвитку ніршорингових моделей виробництва, які стають каталізатором інтеграції України до європейського економічного простору.

П'ятий розділ присвячено цифровій трансформації глобальної безпеки. У ньому досліджено, як цифровізація, розвиток штучного інтелекту, Big Tech і системи цифрового менеджменту змінюють структуру ризиків, конкурентоспроможність бізнесу та безпекові стратегії держав. Автори аналізують взаємозв'язок між діджиталізацією, екологічною трансформацією та глобальними стратегіями ЄС у сфері сталого розвитку та економічної безпеки.

Шостий розділ окреслює напрями інтеграції України у європейський економічний і політико-правовий простір, приділяючи увагу методологічним аспектам підвищення ефективності інтеграційних процесів, гармонізації законодавства, розвитку судочинства та трансформації економічного простору деокупованих територій. Саме через ці процеси формується новий європейський безпековий порядок, у якому Україна поступово переходить від статусу партнера до повноправного учасника.

Таким чином, монографія поєднує теоретико-методологічний, аналітичний і прикладний рівні дослідження. Вона пропонує цілісне бачення архітектури глобальної безпеки, де інтегруються економічні, екологічні, енергетичні, цифрові та соціальні виміри. У центрі уваги – Україна як активний суб'єкт формування нового безпекового порядку

Європи, що ґрунтується на принципах стійкості, партнерства, інноваційності та взаємної відповідальності.

Авторський колектив представляє науковців із різних сфер дослідження (економіка, політика, право, техніка, екологія тощо) з усіх регіонів України. Це робить дослідження комплексним, а його результати – міждисциплінарними. Тому ми переконані, що монографія буде корисна усім тим, хто цікавиться проблемами світової та європейської безпеки і напрямками її трансформації у нових геостратегічних умовах.

Монографія підготовлена у рамках реалізації міжнародного проєкту «Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та наукових дослідженнях» № 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH та є першою із запланованого циклу видань, присвячених цій тематиці.

Будьте завжди в безпеці, дорогі читачі!

Анатолій ЗАДОЯ,

доктор економічних наук, професор

Світлана ФЕДУЛОВА,

доктор економічних наук, професор

Глава 15

Економічна безпека Європи в епоху штучного інтелекту та цифрової трансформації

(В.В. Зянько, Т.Д. Нечипоренко)

Стрімкий розвиток цифрових технологій та імплементація штучного інтелекту докорінно змінюють структуру економічних процесів, управлінських моделей та систем безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях. Європейський континент на роздоріжжі нових можливостей і викликів: з одного боку, інструменти штучного інтелекту стимулюють продуктивність, а з іншого – породжують ризики, що потенційно загрожують економічній безпеці. У цих умовах традиційні підходи до безпеки, сформовані ще в індустріальну або ранню цифрову епоху, виявляються недостатніми для ефективної протидії новим загрозам – зокрема у сфері кібербезпеки, цифрового суверенітету та алгоритмічного управління. Враховуючи вищезазначені передумови, метою цієї глави є системне дослідження ключових викликів та можливостей, пов'язаних із трансформацією економічної безпеки в епоху цифрових технологій і штучного інтелекту.

15.1. Економічна безпека в умовах цифрової трансформації: теоретико-методологічний дискурс

Концепція економічної безпеки у своєму розвитку зазнала суттєвих змін, адаптуючись до трансформацій у геополітичному, економічному та соціальному середовищі. Її початкове формування тісно пов'язане з ідеями національної безпеки, зокрема із соціально-економічною політикою президента США Франкліна Рузвельта, відомою як "Новий курс", що акцентувала увагу на ролі держави у забезпеченні добробуту

громадян під час Великої депресії. Подальше міжнародне визнання цієї концепції було закріплено у 1985 р. у резолюції «Міжнародна економічна безпека» на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН [6], яка визнала стабільність соціально-економічного розвитку як одного з ключових чинників глобальної безпеки.

У сучасному науковому дискурсі економічна безпека держави трактується багатогранно, з урахуванням не лише захисної функції держави, а й необхідності забезпечення внутрішньої стійкості, розвитку та адаптації до глобальних викликів. Так, О. Правдивець [14] визначає економічну безпеку як найвищу функцію держави, що полягає у створенні передумов для сталого розвитку національної економіки, соціального добробуту та ефективного захисту інтересів громадян. О. Дячков [10] пропонує системно-структурний підхід, відповідно до якого економічна безпека охоплює сукупність елементів і процесів, здатних забезпечити життєздатність економіки в умовах нестабільності. Особливо актуальним є воєнний аспект: у роботах О. Соколова [17] та аналітичних доповідях НІСД [13] економічна безпека розглядається як індикатор стійкості до військових, фінансових і соціальних загроз. Згідно з цим підходом, економічна безпека виступає базисом для довготривалого національного виживання в умовах гібридної війни, санкцій та руйнування критичної інфраструктури. М. Самофалова та співавтори [15] пропонують комплексне бачення економічної безпеки як категорії, що поєднує економічну незалежність, стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, здатність до саморозвитку та реалізації стратегічних пріоритетів держави. Такий підхід інтегрує як класичні функції безпеки з вимогами до економічної адаптивності та інноваційності. У свою чергу, О. Федорук [20] підкреслює, що в умовах відкритої економіки економічна безпека набуває полісистемного характеру, формується на основі поєднання національних пріоритетів із вимогами міжнародного економічного середовища.

На основі аналізу представлених наукових поглядів можна зробити висновок, що у сучасній науковій думці спостерігається поступове зміщення акцентів у трактуванні економічної безпеки: від традиційного оборонно-захисного підходу – до стратегічно-орієнтованого, в якому економічна безпека розглядається як багатофункціональний інструмент забезпечення стабільності, адаптивності й економічної самодостатності держави в умовах глобальних викликів.

Трактування категорії економічної безпеки в умовах, що постійно

змінюються, характеризуються наявністю іманентних ознак, що відображають її багатоаспектність та динамічний характер. Серед ключових атрибутів вирізняються рівновага, системна стійкість, опірність до дестабілізаційних чинників та здатність до ефективної протидії загрозам, що синхронізується із забезпеченням сталого розвитку та задоволенням потреб основних суб'єктів економічних відносин. Еволюція цієї категорії від суто оборонної, державно-центричної парадигми до проактивної, багаторівневої та розвитку-орієнтованої моделі свідчить про фундаментальну трансформацію її змістового наповнення. Сучасна парадигма акцентує на ефективному використанні ресурсів, економічній свободі та гармонійному розвитку.

Економічна безпека позиціонується сьогодні не лише як механізм запобігання деструктивним впливам, але й як стратегічний інструмент забезпечення сталого розвитку, стійкості та адаптивності до динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовища. У багаторівневій системі її реалізації – від індивідуального та корпоративного до регіонального та національного рівнів, – порушення на одному з рівнів (наприклад, кібератака на підприємство) може спричинити каскадні негативні наслідки на макроекономічному рівні. Це проявляється у порушенні ланцюгів постачання, зниженні зайнятості, падінні ВВП та поглибленні соціальної нестабільності. Високий ступінь взаємопов'язаності компонентів економічної системи імперативно вимагає розробки та імплементації інтегрованих стратегій економічної безпеки, які показують динаміку та синергетичну взаємодію всіх рівнів економічної системи. Крім базових визначень, сучасні концептуальні підходи до економічної безпеки охоплюють різноманітні аспекти.

Як бачимо, наведені на рис. 15.1 підходи до економічної безпеки доповнюють один одного, формуючи комплексне розуміння цієї категорії як багатовимірного явища, що вимагає одночасної уваги до чотирьох ключових аспектів: інституційної міцності (ефективне законодавство та політика); структурної стійкості (здорова макроекономіка та диверсифікація); функціональної адаптивності (гнучкість системи та ефективне управління); соціального добробуту (захист зайнятості та населення). З цього випливає, що ефективна економічна безпека досягається лише за умови одночасного зміцнення інститутів, вдосконалення економічної структури, підвищення адаптивності та забезпечення добробуту громадян.

Цифрова трансформація докорінно змінює розуміння економічної

безпеки, інтегруючи нові виміри. Особливої актуальності набувають такі категорії, як кібербезпека, кіберстійкість, інформаційна безпека та цифровий суверенітет. Інтенсивне поширення цифрових технологій, перенесення бізнес-процесів у віртуальний простір та зростаюча залежність від інформаційно-комунікаційної інфраструктури породжують нові ризики та виклики. До таких загроз відносимо: ескалацію частот та складності кібератак, ризики витоку або компрометації конфіденційних даних, дисфункції важливих цифрових систем, а також загрози, пов’язані з використанням штучного інтелекту, блокчейн-технологій та автономних алгоритмів у деструктивних цілях.

Рис. 15.1. Концептуальні підходи до економічної безпеки
 Складено за: [14; 18]

Сучасна парадигма економічної безпеки вимагає синтезу традиційних підходів із цифровими інструментами захисту, формування адаптивної системи управління ризиками, а також розробки проактивної політики реагування на загрози нового типу, зумовлені глобальною цифровізацією. Різноманітність науково-методологічних поглядів на сутність та забезпечення економічної безпеки в контексті цифрової трансформації відображено в табл. 1.1.

Представлені у табл. 15.1 підходи демонструють, що цифрова

трансформація кардинально переосмислює концепцію економічної безпеки.

Таблиця 15.1

Науково-методологічні підходи до визначення економічної безпеки у контексті цифрової трансформації

Автор	Зміст
Андрощук Г. [8]	Цифрова трансформація європейської економіки змінює традиційні механізми забезпечення економічної безпеки, вимагаючи нових підходів до регулювання та захисту даних.
Dluhopolskyi O., Simakhova A., Zatonatska T. [1]	Потенціал цифрової економіки для забезпечення економічної безпеки в Європі полягає у створенні стійких цифрових екосистем та інтеграції інноваційних рішень.
Європейська комісія [2]	Цифрова трансформація є ключовим фактором економічної безпеки ЄС, що вимагає гармонізації політик, захисту даних та розвитку цифрових компетенцій.
Гражевська Н.І., Чигиринський А.М. [9]	Цифрова трансформація економіки створює нові ризики та загрози, що потребують розробки механізмів захисту національних інтересів.
Козловський С., Горун С., Мамашвілі Л. [11]	Економічна безпека держави – це здатність національної економіки протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечувати стабільність фінансової системи та сприяти сталому розвитку через впровадження інноваційних та цифрових технологій.
Кудріна О. [12]	Цифрова економіка змінює традиційні підходи до забезпечення економічної безпеки, вимагаючи нових стратегій інтеграції цифрових технологій у державне управління.
Національний інститут стратегічних досліджень [13]	Цифрова трансформація економіки України сприяє інтеграції у цифровий ринок ЄС, але водночас потребує механізмів захисту національних інтересів.
Сільченко В. [16]	Економічна безпека в умовах цифрової трансформації визначається здатністю держави адаптуватися до технологічних змін та забезпечувати стійкість економічної системи.
Сторчак С. [18]	Вплив розвитку цифрової економіки на економічну безпеку держави: стратегічні аспекти та регуляторні механізми.
Український інститут майбутнього [19]	Цифрова економіка є ключовим фактором зростання світової економіки, що впливає на економічну безпеку держави через зміну структури ринку та технологічні виклики.

Вона вже не є лише захистом від традиційних загроз, а охоплює складну взаємодію нових викликів та можливостей, поєднуючи захист від цифрових загроз, розбудову інноваційних екосистем, адаптацію до технологічних змін та захист національних інтересів у глобальному цифровому просторі. Такий підхід вимагає безперервного моніторингу

цифрових загроз, активного вдосконалення кібергігієни, впровадження систем захисту даних та забезпечення безперервності бізнес-процесів навіть у разі кіберінцидентів.

Ключовим принципом стає «стійкість за проектом», що передбачає інтеграцію безпекових механізмів на всіх етапах розробки та впровадження цифрових рішень. Окрім захисту, ці підходи сприяють використанню цифрових технологій для зміцнення економічної безпеки через інноваційний розвиток та підвищення конкурентоспроможності.

15.2. Цифрові технології та штучний інтелект: можливості та загрози для економічної безпеки

Економічна безпека є наріжним каменем стабільності та процвітання Європейського Союзу (ЄС) та його держав-членів, забезпечуючи захист від внутрішніх та зовнішніх загроз, що можуть підірвати національний добробут та інтеграційні процеси.

У XXI столітті, під впливом стрімкої цифрової трансформації та поширення штучного інтелекту (ШІ), архітектура європейської економічної безпеки зазнає докорінних змін. Цифрові технології та ШІ, будучи потужними драйверами інновацій, продуктивності та конкурентоспроможності для Європи, водночас породжують нові, складніші виклики та загрози. Аналіз впливу цих технологій за період 2022–2024 років свідчить про їх амбівалентну роль у формуванні архітектури економічної безпеки об'єднання.

Цифровізація та ШІ відкривають безпрецедентні можливості для зміцнення економічної безпеки європейських країн, надаючи інструменти для підвищення ефективності, прозорості та стійкості їхніх економічних систем. Вони є ключовими каталізаторами інновацій та зростання продуктивності для європейської економіки. Впродовж 2022–2024 рр. спостерігається значне збільшення використання ШІ в європейській промисловості (зокрема в Німеччині та Франції), фінансах (таких центрах, як Лондон та Франкфурт), логістиці та інших секторах. Автоматизація рутинних процесів, оптимізація виробництва за допомогою робототехніки та передових аналітичних систем на основі ШІ дозволяють європейським підприємствам значно підвищити ефективність та знизити витрати [2]. За даними аналітиків, впровадження генеративного ШІ, особливо за ці роки, прискорює економічний внесок у Європі, пропонуючи нові можливості для

створення унікального контенту, аналізу даних, розробки коду та взаємодії з голосовими інтерфейсами [7]. Це сприяє економічному зростанню, підвищенню ВВП та посиленню конкурентоспроможності.

Багатовекторну та інтеграційну роль штучного інтелекту у зміцненні економічної безпеки Європейського Союзу впродовж 2022–2024 рр. яскраво ілюструє табл. 15.2, демонструючи, як його функціонал охоплює різні сфери – від кібербезпеки та фінансів до управління ланцюгами поставок та державного регулювання – забезпечуючи системний захист та підвищення стійкості.

Таблиця 15.2

Сфери застосування та функціональний вплив штучного інтелекту на економічну безпеку Європи (2022-2024 рр.)*

Сфера застосування в ЄС	Приклад функціоналу ШІ	Вплив на економічну безпеку Європи
Кібербезпека	Прогнозування та виявлення кібератак (ransomware, фішинг, DDoS) на європейські мережі; автоматичне реагування на інциденти; аналіз вразливостей в інфраструктурі ЄС.	Захист критичної європейської інфраструктури (енергетика, телеком, фінанси); збереження даних громадян ЄС; запобігання фінансовим втратам від кіберзлочинності в регіоні.
Фінансовий сектор	Виявлення шахрайства; аналіз кредитних ризиків у європейських банках; моніторинг транзакцій на предмет відмивання грошей згідно з регуляціями ЄС; персоналізація банківських послуг.	Зниження фінансових злочинів; підвищення стабільності банківської системи ЄС; довіра до європейських фінансових інститутів.
Управління ланцюгами поставок	Прогнозування попиту в європейських виробничих компаніях; оптимізація логістики всередині ЄС та з партнерами; виявлення вразливостей у європейських ланцюгах поставок; моніторинг геополітичних ризиків.	Зміцнення стійкості європейських ланцюгів поставок до зовнішніх шоків; забезпечення безперервності виробництва та розподілу товарів у межах ЄС.
Державне управління та регулювання	Оптимізація державних послуг для громадян ЄС; аналіз великих даних для прийняття рішень щодо політик ЄС; боротьба з корупцією.	Підвищення ефективності державного апарату ЄС; зниження корупційних ризиків, прозорість у фінансових операціях.

*Складено за: [2; 4]

Табл. 15.2 переконливо демонструє, що ШІ виступає потужним інструментом у боротьбі з кіберзагрозами та фінансовими злочинами,

що особливо важливо для взаємопов'язаної європейської фінансової системи. Системи на базі ШІ здатні аналізувати величезні обсяги даних у реальному часі, виявляючи аномалії та патерни, що вказують на потенційні атаки або шахрайство. За останні три роки ЄС інтенсивно впроваджує ШІ-рішення для [5]:

- проактивного виявлення загроз: ШІ-алгоритми прогнозують нові види атак, аналізуючи глобальні тенденції та поведінкові аномалії в європейських мережах, що критично важливо для захисту єдиного цифрового ринку;

- боротьби з фінансовим шахрайством: інтеграція ШІ-аналітики та поведінкової біометрії значно підвищила здатність європейських банків та фінансових установ (наприклад, у Люксембурзі чи Ірландії) протидії шахрайським діям та відмиванню грошей, особливо відповідно до жорстких регуляторних вимог ЄС;

- автоматизації моніторингу та аналізу загроз: це підвищує ефективність захисту економічних інтересів держав-членів ЄС та європейського бізнесу.

Крім того, цифрова трансформація сприяє створенню більш гнучких та стійких європейських організацій. Впровадження хмарних рішень, віддалених робочих місць та ШІ-систем для управління кризовими ситуаціями дозволяє підприємствам ЄС краще адаптуватися до непередбачуваних обставин, таких як пандемії чи геополітичні конфлікти (наприклад, війна в Україні, що суттєво вплинула на енергетичну безпеку Європи). Це мінімізує економічні втрати та забезпечує стабільність функціонування пріоритетних галузей європейської економіки.

Поряд з можливостями, цифрові технології та ШІ несуть значні загрози економічній безпеці ЄС, вимагаючи постійної пильності та розробки адекватних контрзаходів. З 2022 року Європа спостерігає значне зростання кількості та складності кібератак, включаючи здирницьке програмне забезпечення (ransomware), фішингові схеми, атаки на ланцюги поставок та витік даних. Збільшення кількості розкритих вразливостей (за даними Європейського агентства з кібербезпеки ENISA, їхня кількість за аналізовані роки зросла на 17% [4]) відображає постійне зростання кіберризиків у регіоні. Дистанційна робота та хмарні технології розширили поверхню для атак, роблячи кінцеві пристрої та потоки даних привабливими мішенями для кіберзлочинців, часто спонсорованих державами-агресорами.

Економічні наслідки таких атак для ЄС можуть бути катастрофічними, охоплюючи [7]:

- прямі фінансові втрати: викуп, витрати на відновлення систем, штрафи за порушення конфіденційності даних (високі згідно з GDPR);
- непрямі втрати: втрата репутації, довіри клієнтів, простої бізнес-процесів, вплив на фондові ринки Європи;
- системні ризики: атаки на критичну інфраструктуру ЄС (енергетика, транспорт, фінанси, охорона здоров'я), наприклад, спроби впливу на енергетичні системи Німеччини чи Польщі, можуть спричинити широкомасштабні економічні колапси (табл. 15.3).

ІІІ, будучи потужним інструментом, виступає джерелом нових загроз для європейської стабільності та безпеки:

- кібератаки, керовані ІІІ: зловмисники можуть використовувати ІІІ для автоматизації атак, створення складніших вірусів, фішингових повідомлень (зокрема з використанням Deepfake технологій, що створюють ризики дезінформації та маніпуляції громадською думкою в ЄС), а також для виявлення вразливостей у системах захисту;

- етичні та соціальні виклики: упередженість (bias) в алгоритмах ІІІ може спричиняти дискримінацію в кредитуванні, працевлаштуванні в європейських компаніях, а також маніпуляції громадською думкою, підриваючи соціальну та економічну стабільність в ЄС (варто зазначити, що Європейський Союз є лідером у розробці етичних норм та регулювання ІІІ);

- ризики безробіття та трансформація європейського ринку праці: автоматизація та роботизація, керовані ІІІ, можуть призвести до скорочення робочих місць у певних секторах європейської економіки (наприклад, виробничі робітники, оператори введення даних, водії). Це створює виклики для соціальної стабільності та вимагає масштабних програм перекваліфікації та соціального захисту;

- технологічна залежність та геополітичні ризики: зростаюча залежність Європи від обмеженої кількості провідних розробників ІІІ-технологій (переважно США, Китай) створює ризики геополітичної конкуренції за цифрове панування. Це може призвести до "розколу" глобальної економіки на технологічні блоки та впливати на європейські ланцюги поставок, доступ до критично важливих технологій та стратегічну автономію ЄС.

Таблиця 15.3

Аналіз деструктивного впливу цифрових технологій та штучного інтелекту на економічну безпеку Європи (2022-2024 рр.)*

Категорія загрози	Опис та вплив на Європу	Приклад
Кібератаки на ЄС	Зростання кількості та складності атак (ransomware, DDoS, фішинг, APT) спрямованих на європейські уряди, компанії та критичну інфраструктуру.	Атаки на європейські енергетичні компанії (наприклад, у Фінляндії чи Румунії); витік персональних даних мільйонів громадян ЄС з державних та комерційних баз даних.
Уразливість європейських ПЗ та систем	Недоліки в програмному забезпеченні та конфігураціях систем, що використовуються в Європі, що дозволяють атаки та несанкціонований доступ.	Виявлення "нульових" вразливостей у європейських програмних продуктах; зростання ризиків для компаній, що перейшли на віддалену роботу, зокрема у Великій Британії та Іспанії.
Використання ШІ для атак проти ЄС	Зловмисне застосування ШІ для автоматизації кібератак, створення Deepfake для дезінформації та маніпуляції виборами в Європі.	Фішингові кампанії, що використовують ШІ для високого рівня персоналізації; спроби впливу на суспільну думку через Deepfake-відео під час виборів до Європарламенту.
Етичні та соціальні ризики ШІ в ЄС	Упередженість алгоритмів, дискримінація в соціальних та економічних процесах, маніпуляція, втрата робочих місць у ключових галузях європейської економіки.	Суперечки навколо використання ШІ в системах прийняття рішень (наприклад, кредитний скоринг у Франції); дискусії щодо впливу автоматизації на європейські ринки праці, зокрема у Скандинавських країнах з високим рівнем автоматизації.
Геополітичні ризики та технологічна залежність	Конкуренція за домінування у ШІ між основними гравцями, ризик розриву технологічних ланцюгів, кібершпигунство проти європейських інституцій.	Тиск на країни ЄС щодо вибору технологічних постачальників (наприклад, суперечки навколо 5G); занепокоєння щодо залежності від неєвропейських виробників мікросхем та ШІ-компонентів, що особливо актуально для Нідерландів (ASML) та Німеччини (інвестиції в напівпровідники).

*Складено за: [2; 4]

Цифрові технології та штучний інтелект відіграють амбівалентну роль у забезпеченні економічної безпеки ЄС. Вони відкривають безпрецедентні можливості для інновацій, підвищення продуктивності та посилення стійкості європейських економік. Водночас, їхній

розвиток породжує нові, комплексні загрози, що вимагають постійної адаптації, значних інвестицій у кібербезпеку, етичного та прозорого регулювання ШІ, а також інтенсифікації міжнародної співпраці. Упродовж аналізованого нами періоду ці тенденції поглибилися, актуалізуючи потребу ЄС у комплексному проактивному підході до забезпечення економічної безпеки. Для успішного функціонування динамічному середовищі, ЄС важливо не лише ефективно протидіяти загрозам, але й оптимально реалізувати потенціал цифрових технологій та ШІ для зміцнення стійкості, стимулювання інновацій та підвищення глобальної конкурентоспроможності.

15.3. Стратегічні підходи до забезпечення економічної безпеки в цифрову епоху

У відповідь на визначені можливості та зростаючі загрози, пов'язані з цифровою трансформацією та розвитком штучного інтелекту, ЄС активно формує та впроваджує комплексні стратегічні підходи для забезпечення економічної безпеки. Ці підходи відображають прагнення Євросоюзу до досягнення цифрового суверенітету та зміцнення стратегічної автономії.

ЄС послідовно посилює кібербезпеку, усвідомлюючи, що кіберстійкість є принциповою умовою для економічної стабільності. Акцент робиться на багаторівневому захисті (периметр, кінцеві точки, мережі, дані), впровадженні принципів "нульової довіри" (Zero Trust) та посиленні обміну інформацією про загрози між державами-членами та європейськими агентствами. Ключову роль тут відіграє Директива NIS2, яка розширює коло суб'єктів, що підпадають під вимоги до кібербезпеки (охоплюючи, наприклад, виробництво харчових продуктів, поштові та кур'єрські послуги), та посилює вимоги до управління ризиками. Важливу експертну підтримку також надає Європейське агентство з кібербезпеки (ENISA), яке сприяє співпраці. На національному рівні, такі країни, як Німеччина з її "Стратегією кібербезпеки" та Франція з активним розвитком національних CERTs (Computer Emergency Response Teams), демонструють проактивний підхід до захисту критичної інфраструктури [4].

ЄС є світовим лідером у розробці всеосяжної регуляторної рамки для ШІ – AI Act, який було прийнято у 2024 р. та набиратиме чинності поетапно до 2026 р. Цей акт є прецедентним у встановленні глобальних

стандартів, класифікуючи ШІ-системи за рівнем ризику (від мінімального до неприйнятного), встановлюючи суворі вимоги до прозорості, етики, безпеки та нагляду за "високоризиковими" ШІ-системами [3]. Зокрема, до них належить ШІ, що використовуються в критичній інфраструктурі, правоохоронних органах, освіті та працевлаштуванні. Ключовим аспектом є не лише захист прав громадян, а й забезпечення довіри до ШІ-технологій, що є фундаментальним для їх безпечного та сталого економічного використання в ЄС. Крім того, чітке регулювання через AI Act сприяє формуванню передбачуваного правового середовища, що стимулює інвестиції у розвиток безпечних та етичних ШІ-рішень всередині ЄС, запобігаючи "регуляторному арбітражу" та підтримуючи конкурентоспроможність європейських розробників.

Усвідомлюючи трансформацію європейського ринку праці під впливом ШІ та автоматизації, ЄС та його держави-члени інвестують у програми перекваліфікації та навчання, щоб підготувати робочу силу до потреб цифрової економіки. Зокрема, йдеться про підтримку STEM-освіти, розвиток цифрових навичок серед дорослого населення та створення "Академій ШІ". Наприклад, Іспанія та Італія активно розвивають державні програми з підвищення цифрової грамотності, а Нідерланди інвестують у спеціалізовані дослідницькі центри ШІ [2]. Метою цих ініціатив є мінімізація соціально-економічних ризиків, пов'язаних із заміщенням робочих місць, та забезпечення Європи кваліфікованими кадрами для інноваційного розвитку. Це також сприяє підвищенню продуктивності праці та створенню нових, висококваліфікованих робочих місць у секторах, що розвиваються, формуючи стійку та адаптивну робочу силу, яка є фундаментальною для довгострокової економічної безпеки.

Крім внутрішніх заходів, Європа активно співпрацює з міжнародними партнерами (такими як США, Японія, Південна Корея) для протидії транснаціональним кіберзагрозам, обміну передовим досвідом та розробки спільних стандартів у сфері ШІ та кібербезпеки. Водночас, ЄС прагне до зміцнення цифрового суверенітету, зменшуючи залежність від неєвропейських технологічних гігантів. Це досягається через розвиток власних цифрових екосистем, включно з хмарними обчисленнями (наприклад, ініціатива Gaia-X), розробкою напівпровідників (European Chips Act) та розвитком власних ШІ-рішень [2]. Ця стратегія спрямована на забезпечення технологічної

незалежності та захист економічних інтересів Європи в умовах зростаючої геополітичної конкуренції.

Висновки. Економічна безпека європейських країн у XXI столітті набуває нового, багатогранного виміру, знаходячись під безпрецедентним впливом стрімкої цифрової трансформації та експоненційного розвитку штучного інтелекту. Це докорінно змінило парадигми її концептуалізації та забезпечення. Традиційні підходи виявляються неспроможними адекватно реагувати на динамічний спектр сучасних загроз та повноцінно використовувати інноваційний потенціал. Це вимагає формування адаптивних стратегій та інструментарію, що враховує цифрову реальність.

Цифрові технології та ШІ є каталізаторами трансформаційних змін, що несуть як величезні можливості, так і суттєві загрози для економічної безпеки Європи.

З одного боку, вони підвищують конкурентоспроможність європейських економік, стимулюючи інноваційний розвиток, оптимізуючи виробничі процеси та посилюючи ефективність у ключових секторах, таких як промисловість, фінанси та логістика. Зокрема, у 2022–2024 роках ЄС активно інтегрував ШІ-рішення для кіберзахисту, боротьби з фінансовими злочинами та забезпечення безперервності критично важливих бізнес-процесів, що є фундаментальним для стабільності єдиного цифрового ринку.

З іншого боку, цифрова трансформація генерує нові, більш складні та системні загрози. Аналіз останніх трьох років свідчить про значне зростання кількості та витонченості кібератак, які загрожують критичній інфраструктурі, державним інституціям та приватному сектору. Прямі та непрямі фінансові втрати від кіберінцидентів, можуть бути катастрофічними для компаній та національних бюджетів. Окрім цього, ШІ створює ризики через свою здатність автоматизувати та посилювати кібератаки (включно з дезінформацією через Deepfake-технології), а також породжує етичні та соціальні виклики, пов'язані з упередженістю алгоритмів, трансформацією ринку праці та потенційною технологічною залежністю Європи від неєвропейських технологічних лідерів.

У відповідь на ці виклики та можливості, ЄС демонструє проактивний та стратегічний підхід до забезпечення економічної безпеки в цифрову епоху, який включає:

– комплексні стратегії кібербезпеки: посилення колективної

стійкості через розширення охоплення та вимог до кіберстійкості критичних секторів (зокрема, Директива NIS2);

- закон ЄС про штучний інтелект (AI Act): закріплює за Європейським Союзом позицію глобального лідера у формуванні етичних та безпечних рамок для розробки й імплементації ШІ, мінімізуючи ризики, пов'язаних з алгоритмічною упередженістю, браком прозорості та недостатньої надійності ШІ-систем, забезпечуючи при цьому захист прав громадян та економічних інтересів;

- значні інвестиції у розвиток цифрових навичок та освіти: ключові для адаптації ринку праці та подолання ризиків безробіття, спричинених автоматизацією;

- посилення міжнародної співпраці та прагнення до цифрового суверенітету: зменшення залежності від зовнішніх технологічних гігантів та розвиток власних європейських цифрових екосистем, зокрема у сфері хмарних обчислень та напівпровідників.

Таким чином, економічна безпека Європи в епоху штучного інтелекту та цифрової трансформації є складним, але керованим процесом. Її успіх залежить від здатності ЄС не лише ефективно протидіяти існуючим та новим загрозам, але й максимально використовувати інноваційний потенціал цифрових технологій та ШІ для зміцнення стійкості, інноваційного розвитку та глобальної конкурентоспроможності. Це вимагає постійної адаптації регуляторних та стратегічних підходів, гнучкості у реагуванні на швидкі технологічні зміни та системних інвестицій у безпеку та інновації.

Цифрова трансформація та розвиток штучного інтелекту докорінно переосмислили концепцію економічної безпеки Європейського Союзу, перетворивши її на багатогранне явище. ШІ є одночасно потужним драйвером економічного зростання та інновацій, що посилює конкурентоспроможність та стійкість ЄС, і джерелом нових, комплексних загроз, таких як кібератаки, системні вразливості, етичні дилеми та геополітична залежність. Ефективна економічна безпека ЄС у цифрову еру вимагає проактивного та інтегрованого підходу, що поєднує зміцнення інститутів, структурну стійкість, адаптивність системи та добробут громадян з постійними інвестиціями в кібербезпеку, чітким регулюванням ШІ та поглибленою міжнародною співпрацею для забезпечення стабільного та процвітаючого майбутнього.

Список використаної літератури

1. Dluhopolskyi O., Simakhova A., Zatonatska T. Potential of Digital Economy for Economic Security in Europe. *Advanced Computer Information Technologies*. 2021. № 11. С. 360–363.
2. European Commission. Report on the state of the Digital Decade 2024. Brussels: *European Commission*, 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-state-digital-decade-2024>
3. European Parliament and the Council. Regulation (EU) 2024/1689 on a common regulatory framework for artificial intelligence (AI Act). *Official Journal of the European Union*, L/2024/1689. 2024.
4. European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). *ENISA Threat Landscape*, 2024. URL: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024>
5. PwC. Global Digital Trust Insights Survey, 2024. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/issues/cybersecurity/digital-trust-insights.html>
6. United Nations. International economic security: resolution adopted by the General Assembly. A/RES/40/173. 1985. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/122626>
7. World Economic Forum. The Global Risks Report 2024. Geneva: World Economic Forum, 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>
8. Андрощук Г. Цифрова трансформація європейської економіки: стан та місце України. *Інформація і право*. 2023. № 4. С. 112–126. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e6422b1-1215-421b-b171-05befac562b6/content>
9. Гражевська Н. І., Чигиринський А. М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 53–57. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.8.53>
10. Дячков О. О. Економічна безпека національної економіки: сутність, особливості, структура. *Економічні горизонти*. 2022. № 1(19). С. 82–94. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(19\).2022.267022](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(19).2022.267022)
11. Козловський С., Горун С., Мамашвілі Л. Підвищення економічної безпеки держави на основі інноваційних та цифрових трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-34>
12. Кудріна О. Ю. Цифрова економіка та економічна безпека. *Digital Economy and Economic Security*. 2023. № 8. С. 183–187.

<https://doi.org/10.32782/dees.8-31>

13. Національний інститут стратегічних досліджень. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни: анал. доповідь. Базилук Я. Б. та ін. Київ: НІСД, 2024.

<https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>

14. Правдивець О. М. Економічна безпека як найвища функція держави. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2022. № 2(66). С. 40–43. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-40-43>

15. Самофалова М., Іванюта Т., Сартаков Д., Благодатний А., Єременок В. Сутність категорії "економічна безпека": структура та особливості формування. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 7. С. 127–135. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-18>

16. Сільченко В. Підходи до трактування дефініції "Цифрова трансформація". *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-132>

17. Соколов О. Економічна безпека України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту*. Серія: Право. 2024. Т. 1, № 86. С. 41–55. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.41>

18. Сторчак С. Вплив розвитку цифрової економіки на економічну безпеку держави. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71(1). С. 45–58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-71>

19. Український інститут майбутнього. Країна з розвинутою цифровою економікою. Київ: UIF, 2024.

20. Федорук О. В. Економічна безпека в умовах відкритої економіки: сучасні виклики та пріоритети державної політики. *Економіка і держава*. 2023. № 5. С. 8–13.

Автори

***АЛЕКСІН Гліб
Олегович***

кандидат економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, м. Київ (Україна)

***БЕДРІЙ Дмитро
Іванович***

доктор технічних наук, доцент, старший дослідник в.о. директора Державного підприємства «Український науково-дослідний інститут радіо і телебачення», професор кафедри штучного інтелекту та аналізу даних Національного університету «Одеська політехніка», професор кафедри менеджменту і маркетингу Одеської державної академії будівництва та архітектури м. Одеса (Україна)

***БОНДАР Юлія
Анатоліївна***

Кандидат економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та підприємництва, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький (Україна)

***БОРОДІНА
Оксана
Анатоліївна***

кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник, Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України, м. Київ (Україна)

***БУЦЮрій
Васильович***

доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри охорони праці та навколишнього середовища Українського державного університету залізничного транспорту, м. Харків (Україна)

***ВОЛОБОЄВ
Володимир
Дмитрович***

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та менеджменту Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, м. Запоріжжя (Україна)

***ВОРОТІН Валерій
Євгенович***

доктор наук з державного управління, професор, професор Навчально-наукового інституту «Публічного управління та адміністрування» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ (Україна)

***ВОРОТІНА
Наталія
Вікторівна***

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу проблем державного управління та адміністративного права, Інститут держави і права імені В. М. Корецького, НАН України, м. Київ (Україна)

***ГАВРИЛЮК Олег
Вікторович***

доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», м. Київ (Україна)

***ГЛУХОНЕЦЬ
Андрій
Олексійович***

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного транспортного університету, м. Київ (Україна)

ГУДИМА Тетяна Степанівна	доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)
ГУЦАЛЮК Олексій Миколайович	доктор економічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної діяльності, Приватний заклад вищої освіти, «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», м. Черкаси (Україна)
ДЖАБРАІЛОВ Руслан Аятишахович	доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)
ДИЧКО Аліна Олегівна	доктор технічних наук, професор, професор кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного транспортного університету, м. Київ (Україна)
ДЬЯКОН Юрій Григорович	кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального співробітництва Луганської філії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)
ЖИХАРЕВА- ТОЛСТІК Ганна Олександрівна	викладач, Університет прикладних наук Зюйд, м. Маастрихт, регіональний менеджер з культурних проєктів, Міністерство юстиції та безпеки, м. Амстердам (Нідерланди)
ЗАБЛОДСЬКА Інна Володимирівна	доктор економічних наук, професор, директорка Луганської філії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)
ЗАГОРОДНЯ Альона Сергіївна	доктор філософії з менеджменту, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Інституту права та суспільних відносин, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» м. Київ (Україна)
ЗАДОЯ Анатолій Олександрович	доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
ЗАДОЯ Олександр Анатолійович	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
ЗАХАРОВА Оксана Володимирівна	доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси (Україна)

ЗАЧОСОВА <i>Наталія</i> <i>Володимирівна</i>	доктор економічних наук, професор, професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси (Україна)
ЗЯНЬКО <i>Віталій</i> <i>Володимирович</i>	доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця (Україна)
ІВАНОВА <i>Роксолана</i> <i>Юрївна</i>	кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, Україна)
КЛЮЧНИК <i>Руслан</i> <i>Максимович</i>	кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
КРАЙНЮК <i>Максим Юрійович</i>	аспірант Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, м. Харків (Україна)
КРАЙНЮК Олена <i>Володимирівна</i>	кандидат технічних наук, доцент, завідувачка кафедри кібербезпеки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, м. Харків (Україна)
КУЗЬМІНОВ <i>Сергій Васильович</i>	доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
ЛЕОНОВА Софія <i>Володимирівна</i>	кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу і логістики НУ «Львівська політехніка», м. Львів (Україна)
ЛИМОНОВА <i>Ельвіна</i> <i>Миколаївна</i>	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
ЛУК'ЯНЕНКО <i>Наталія</i> <i>Миколаївна</i>	викладач кафедри іноземних мов Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, м. Харків (Україна)
ЛЯШЕНКО Павло <i>Андрійович</i>	кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального співробітництва Луганської філії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)
МІНАЄВА Юлія <i>Юрївна</i>	старший викладач кафедри інженерних систем та технологій Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, м. Київ (Україна)
МОСТОВА <i>Анастасія</i> <i>Дмитрівна</i>	доктор економічних наук, доцент, доцент Варненського університету менеджменту, м. Варна (Болгарія)

НЕЧИПОРЕНКО
Тетяна
Дмитрівна

кандидат економічних наук, доцент, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця (Україна)

НИКОЛЕНКО
Людмила
Миколаївна

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)

ПАСІЧНИК Тарас
Олегович

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту ЗЕД Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро (Україна)

ПЕТРУНЕНКО
Ярослав
Вікторович

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)

ПЕТРУНЯ Юрій
Євгенович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту ЗЕД Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро (Україна)

ПРОДАНИК
Василь
Михайлович

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук, ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ (Україна)

СЕРГІЄНКО
Тетяна Іванівна

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та управління Національного університету «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя (Україна)

СКОРОБОГАТОВА
Наталія Євгенівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ (Україна)

ТАРАНЕНКО
Ірина Всеволодівна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)

УСТИМЕНКО
Володимир
Анатолійович

член-кореспондент Національної академії наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, член Президії Національної академії наук України, директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ (Україна)

ФЕДУЛОВА
Світлана
Олександрівна

доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри
глобальної економіки Університету імені Альфреда Нобеля, м.
Дніпро (Україна)

ШПАК Наталія
Анатоліївна

директор департаменту міжнародної діяльності Університету
імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)

ЩЕХОВСЬКА
Лариса
Миколаївна

доктор філософії з публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри логістики Державного університету
«Київський авіаційний інститут», м. Київ (Україна)

ЯЦКЕВИЧ Інна
Володимирівна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри
менеджменту і маркетингу Одеської державної академії
будівництва та архітектури, м. Одеса (Україна)

Наукове видання

АРХІТЕКТУРА ВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В XXI СТОЛІТТІ

За загальною редакцією А.О. Задой та С.О. Федулової

Монографія

Електронне видання

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.
Тел. (056) 778-58-66, e-mail: rio@duan.edu.ua
Свідоцтво ДК № 5309 від 20.03.2017 р.